

NOWE WYMAGANIA

dr inż. Sebastian Wall
Instytut Techniki Budowlanej

Kluczowym dokumentem stała się deklaracja właściwości użytkowych, zawierająca właściwości użytkowe zasadniczych charakterystyk wyrobu w odniesieniu do jego zamierzonego zastosowania. Sporządzana jest przez producenta, po przeprowadzeniu procesu oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych, zgodnie ze stosowaną zharmonizowaną specyfikacją techniczną. Wraz z wyrobem przekazywane są instrukcje obsługi i informacje na temat bezpieczeństwa oraz informacje wynikające z wymagań REACH [1]. Na importerach i dystrybutorach spoczywa szereg obowiązków zapewniających spełnienie przez producenta wymagań oraz dostęp do odpowiednich informacji wymaganych m.in. przez organy nadzoru nad rynkiem. Wszystkie te uwarunkowania wiążą się bezpośrednio z realizacją przepisów rozporządzenia (UE) nr 305/2011 zwanego w skrócie CPR [2].

Podstawowe obowiązki producentów

Producentem wyrobu budowlanego w rozumieniu CPR jest osoba fizyczna lub prawna, która produkuje wyrób budowlany albo zleca zaprojektowanie lub wyprodukowanie wyrobu budowlanego i wprowadza ten wyrób do obrotu pod własną nazwą lub znakiem firmowym. Producentami są też zatem podmioty gospodarcze niebędące de facto fizycznymi wytwórcami wyrobów, a jedynie nanoszące na nie swoje nazwy i znaki handlowe w celu dalszej sprzedaży. Muszą więc w związku z tym spełniać wszystkie wymagania zapisane w art. 11 rozporządzenia 305/2011.

Od 1 lipca 2013 r. producenci wyrobów budowlanych objętych zakresem przedmiotowym zharmonizowanych norm (hEN) lub zgodnych

Od dwóch lat producenci, importerzy i dystrybutorzy wyrobów budowlanych objętych systemem europejskim muszą dostosować się do nowych zasad wprowadzania do obrotu i udostępniania wyrobów budowlanych.

z wydaną dla nich Europejską Oceną Techniczną (ETA), chcąc wprowadzić te wyroby do obrotu na terenie UE, są zobowiązani do sporządzenia i dostarczania wraz z wyrobem (lub partią wyrobów przeznaczonych dla jednego odbiorcy) kopii deklaracji właściwości użytkowych oraz do naniesienia na wyrób oznakowania CE ze wszystkimi informacjami wymaganymi zgodnie z art. 9 rozporządzenia. Ponadto, wraz z deklaracją wyrobowi mają też towarzyszyć instrukcje obsługi i informacje na temat bezpieczeństwa oraz informacje wynikające z art. 31 lub 33 rozporządzenia nr 1907/2006 (REACH). Dokumenty te powinny być sporządzone w języku państwa członkowskiego UE, na terenie którego wyrób ma być udostępniany. Należy w tym miejscu zauważyć, że deklaracja (i towarzyszące jej dokumenty) mają być dostarczane odbiorcy w wersji papierowej jedynie na wyraźne życzenie. Możliwe jest przekazywanie ich w formie elektronicznej, a od lutego 2014 r. akt delegowany [3] umożliwił producentom zamieszczanie tych dokumentów na stronie internetowej (przy zachowaniu odpowiednich warunków dotyczących bezpieczeństwa informacji oraz ich dostępności).

Sporządzenie deklaracji właściwości użytkowych wiąże się z koniecznością przeprowadzenia procesu oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych oraz sporządzenia dokumentacji technicznej (przechowywanej przez 10 lat od momentu wprowadzenia wyrobu do obrotu). Podstawowe elementy procesu pierwotnie zdefiniowanego w Załączniku V CPR i zmienionego w 2014 r. przez rozporządzenie delegowane (UE) nr 568/2014 [4] pokazano w tabeli 1.

Działania w systemie oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych określonym w stosownej zhar-

monizowanej specyfikacji technicznej poza obowiązkami przypisanymi ściśle do producenta przewidują też prowadzenie odpowiednich czynności przez niezależną jednostkę notyfikowaną (lista jednostek certyfikujących jest dostępna w bazie NANDO Komisji Europejskiej). W przypadku systemów 1 i 1+ jest to jednostka certyfikująca wyrób, w przypadku systemu 2+ jest to jednostka certyfikująca zakładową kontrolę produkcji, a w przypadku systemu 3 jest to laboratorium. System 4 nie przewiduje obowiązkowych zadań przypisanych do niezależnej strony trzeciej.

Obowiązki importerów i dystrybutorów

Importerem jest osoba fizyczna lub prawna mająca siedzibę w UE, która wprowadza wyrób budowlany z państwa trzeciego do obrotu w Unii. Zadaniem importera jest zapewnienie, że producent przeprowadził ocenę i weryfikację stałości właściwości użytkowych wyrobu, a także sporządził stosowną dokumentację techniczną i zapewnił do niej odpowiedni dostęp. Obowiązkiem importera jest też zapewnienie, że wyrób posiada prawidłowe oznakowanie CE i że dostarczane są wraz z nim niezbędne instrukcje i informacje na temat bezpieczeństwa.

Dystrybutor jest z kolei osobą fizyczną lub prawną w łańcuchu dostaw (inną niż producent lub importer), która udostępnia wyrób budowlany na rynku. Zapewnia on, że wyrób nosi oznakowanie CE i towarzyszą mu dokumenty wymagane przez CPR, a także stosowne instrukcje obsługi i informacje dotyczące bezpieczeństwa.

Zarówno importer, jak i producent odpowiadają też za to, że warunki transportu i przechowywania wyrobu nie wpływają na jego zgod-

ność z deklarowanymi właściwościami użytkowymi.

Tak szerokie zapisanie (często nakładających się) zadań ukierunkowane jest na maksymalizację prawdopodobieństwa spełnienia podstawowego celu CPR, jakim jest dostarczenie wiarygodnej informacji o właściwościach użytkowych wyrobu jego odbiorcy.

Odstępstwa od obowiązku sporządzenia deklaracji

Ważnym elementem dla producentów wyrobów budowlanych (nie tylko dla tych funkcjonujących na terenie Polski) jest możliwość stosowania odstępstw od obowiązku sporządzania deklaracji właściwości użytkowych. Warunkiem nadrzędnym odstępstwa opisanego w art. 5 CPR jest brak unijnych lub krajowych przepisów wymagających deklarowania właściwości użytkowych (w miejscu przewidzianego zastosowania wyrobu).

Zakres możliwej derogacji dotyczy wyłącznie:

- wyrobów produkowanych jednostkowo lub na zamówienie w nieseryjnym procesie produkcyjnym,
- wyrobów produkowanych na terenie budowy,
- wyrobów produkowanych w sposób tradycyjny lub zgodny z wymaganiami ochrony zabytków i w nieprzemysłowym procesie produkcyjnym.

W praktyce stosowanie odstępstw jest dla producenta wyrobu budowlanego bardzo utrudnione. Nie ma bowiem jasno zdefiniowanej wykładni stosowania warunku nadrzędnego, a bardzo rygorystyczne ujęcie nieseryjnego i nieprzemysłowego procesu produkcyjnego wyklucza z kolei zastosowanie przy wytwarzaniu wyrobu standardowych projektów i zmechanizowanych linii montażowych, niezależnie od wielkości samego przedsiębiorstwa i zakładu produkcyjnego.

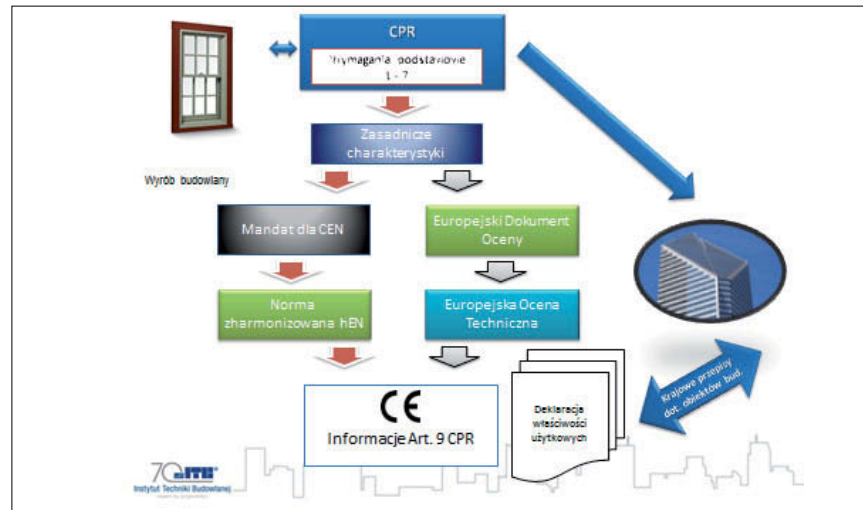
Dodatkowo, aktualny zapis art. 10 ust. 1 ustawy o wyrobach budowlanych wyłącza z obszaru jednostkowego stosowania wszystkie wyroby, w przypadku których obowiązek sporządzenia deklaracji wynika z istnienia hEN lub stosownej ETA (art. 5 ust. 1 ustawy) [5].

Czym jest i co zawiera deklaracja

Europejska harmonizacja obszaru wyrobów budowlanych implikuje zasady kategoryzacji przepisów technicznych państw członkowskich UE według wymagań podstawowych od-

Tab. 1. Zadania producenta i jednostki notyfikowanej w systemach oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych.

System	Zadania producenta			Zadania jednostki notyfikowanej				
	Prowadzenie ZKP	Ustalenie typu wyrobu	Dalsze badania próbek wg planu	Ocena właściwości użytkowych	Badania kontrolne próbek	Ocena ZKP	Certyfikacja ZKP	Nadzór nad ZKP
1+	tak	tak	tak	tak	tak	tak		tak
1	tak	tak	tak	tak		tak		tak
2+	tak	tak	tak				tak	tak
3	tak	tak		tak				
4	tak	tak						

Rys. 1. Schemat działania rozporządzenia (UE) nr 305/2011

noszących się do obiektów budowlanych. Wymagania te są podstawą do zdefiniowania w zharmonizowanych specyfikacjach technicznych zasadniczych charakterystyk wyrobów, tzn. cech odnoszących się do wymagań podstawowych. Do zasadniczych charakterystyk odnoszą się właściwości użytkowe, wyrażone poprzez poziom, klasę lub w sposób opisowy. Deklaracja właściwości użytkowych wyraża zatem właściwości użytkowe zasadniczych charakterystyk tych wyrobów w kontekście zamierzonego zastosowania, zgodnie z właściwymi zharmonizowanymi specyfikacjami technicznymi.

Deklaracja odnosi się do konkretnego typu wyrobu stanowiącego centralny element funkcjonowania systemu CPR. Definiuje się go jako zestaw reprezentatywnych poziomów lub klas właściwości użytkowych w odniesieniu do zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego wyprodukowanego przy zastosowaniu danej kombinacji surowców lub innych składników w określonym procesie produkcyjnym. Normy zharmonizowane lub Europejskie Dokumenty Oceny stanowią w tym kontekście

jedynie narzędzia oceny właściwości użytkowych (dlatego w systemie CPR nie mówi się już o zgodności wyrobu z normą), a wybór dokumentu uzależniony jest od decyzji producenta co do typu wyrobu, który zamierza objąć deklaracją.

Zakres oraz poziom właściwości deklarowanych przez producenta zależy od czynników związanych zarówno z samym rozporządzeniem (UE) nr 305/2011, jak i warunkami stanowionymi przez poszczególne państwa członkowskie.

Zgodnie z art. 6 ust 3c CPR wymaga się od producenta zadeklarowania właściwości użytkowej przynajmniej jednej zasadniczej charakterystyki wyrobu. Zapis ten stanowi jednak jedynie formalne zabezpieczenie przed sporządzaniem przez niektórych producentów „pustych” deklaracji.

Według art. 6 ust 3e CPR zakres i poziom deklarowanych właściwości musi przede wszystkim brać pod uwagę wymagania techniczne odnoszące się do zastosowania wyrobu w miejscu, w którym planowane jest jego udostępnianie, co oznacza, że kształtowanie deklaracji ma charakter także decyzji biznesowej, określa-

ZAŁĄCZNIK III

DEKLARACJA WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH

Nr

1. Niepowtarzalny kod identyfikacyjny typu wyrobu:
2. Zamierzone zastosowanie lub zastosowania:
3. Producent:
4. Upoważniony przedstawiciel:
5. System(-y) oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych:
- 6a. Norma zharmonizowana:
- Jednostka lub jednostki notyfikowane:
- 6b. Europejski dokument oceny:
- Europejska ocena techniczna:
- Jednostka ds. oceny technicznej:
- Jednostka lub jednostki notyfikowane:
7. Deklarowane właściwości użytkowe:
8. Odpowiednia dokumentacja techniczna lub specjalna dokumentacja techniczna:

Właściwości użytkowe określonego powyżej wyrobu są zgodne z zestawem deklarowanych właściwości użytkowych. Niniejsza deklaracja właściwości użytkowych wydana zostaje zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 305/2011 na wyłączną odpowiedzialność producenta określonego powyżej.

W imieniu producenta podpisał(-a):
 [imię i nazwisko]
 w [miejsce] dnia [data wydania]
 [podpis]

Rysunek 2: Wzór deklaracji właściwości użytkowych (6)

jącej przysze rynki zbytu. Producent musi mieć zatem szczegółową wiedzę na temat krajowych przepisów technicznych i umieć je przełożyć na zestaw właściwości użytkowych, tak aby uniknąć ryzyka wycofania wyrobu z danego rynku na wniosek organów nadzoru. Producent wyrobu, dla którego została opracowana Europejska Ocena Techniczna, wspomagany jest przez jednostkę oceny technicznej (członka Europejskiej Organizacji ds. Oceny Technicznej). Jednostka i producent ustalają odpowiedni zakres oceny zawarty w ETA, a producent jest zobligowany do deklarowania wszystkich właściwości ujętych w tym dokumencie (w odniesieniu do zamierzonego zastosowania).

Producent wyrobu objętego zharmonizowaną normą może w tym kontekście skorzystać z usług Punktu Kontaktowego ds. Wyrobów Budowlanych zobowiązanego do przedstawienia informacji dotyczących przepisów technicznych obowiązujących w danym państwie członkowskim. Pierwsze doświadczenia pokazują jednak, że zakres i poziom infor-

macji udzielanych przez takie punkty może się różnić, zależnie od możliwości i zasad panujących w danej administracji. Warto też pamiętać, że zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej producent wyrobu objętego normą dokonuje oceny wszystkich właściwości, w stosunku do których hEN stawia wymagania w postaci wartości progowych.

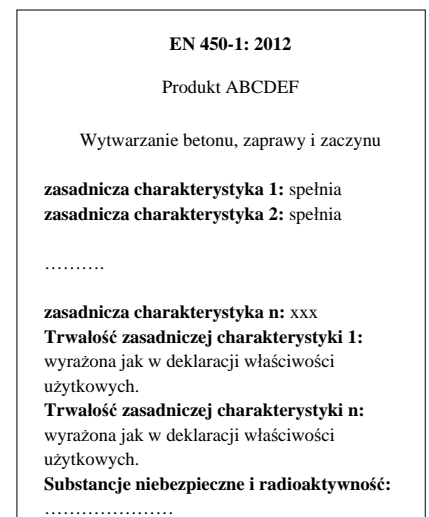
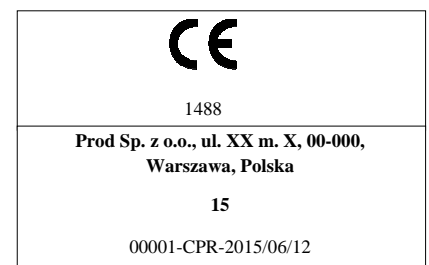
Deklaracja właściwości użytkowych wyrobu jest sporządzana zgodnie ze wzorem zawartym w Załączniku do rozporządzenia delegowanego (UE) nr 574/2014 zmieniającego Załącznik III do CPR ustanawiający format deklaracji właściwości użytkowych [6]. Zgodnie instrukcjami towarzyszącymi wzorowi producenci mogą obecnie stosować układ punktów inny niż podany w formacie, łączyć je lub pomijać te nieistotne. Biorąc pod uwagę głos przemysłu, Komisja uznała, że możliwe jest sporządzanie deklaracji obejmującej różne wersje tego samego typu wyrobu, pod warunkiem, że w zbiorczym dokumencie znajdują się odrębne numery deklaracji, kody identyfikacyjne konkretnych typów

wyrobu oraz związane z nimi zestawy właściwości użytkowych.

Oznakowanie CE wyrobów budowlanych

Zgodnie z art. 8 CPR oznakowanie CE umieszcza się na wyrobach budowlanych, dla których producent sporządził deklarację właściwości użytkowych. Oznakowanie CE oznacza w tym kontekście, że bierze on na siebie odpowiedzialność za zgodność wyrobu budowlanego z deklarowanymi właściwościami użytkowymi oraz za jego zgodność ze wszystkimi mającymi zastosowanie wymaganiami określonymi w CPR i innych dyrektywach UE odnoszących się do oznakowania CE dotyczących danego wyrobu (np. dyrektywa maszynowa czy niskonapięciowa).

Warto w tym miejscu zauważyć, że przy oznakowaniu CE należy stosować się do wymogów określonych w art. 9 CPR, tzn. zamieścić przy oznakowaniu CE informacje takie jak dwie ostatnie cyfry roku, w którym zostało ono po raz pierwszy umieszczone, nazwa i adres siedziby producenta lub znak identyfikujący pozwalający w łatwy i jednoznaczny sposób określić nazwę i adres producenta, niepowtarzalny kod identyfikacyjny typu wyrobu, numer referencyjny deklaracji właściwości użytkowych, poziom lub klasa zadeklarowanych wła-

Rys. 3. Przykład oznakowania CE

ściwości użytkowych, odniesienie do zastosowanej zharmonizowanej specyfikacji technicznej, a w stosownych przypadkach numer identyfikacyjny jednostki notyfikowanej oraz zamierzone zastosowanie wyrobu określone w zastosowanej zharmonizowanej specyfikacji technicznej. Jest to informacja szczególnie istotna w aspekcie częstej praktyki wykorzystywania przez producentów niewłaściwych wzorów oznakowania CE zamieszczonych w normach zharmonizowanych, które opracowywane były jeszcze przed 1 lipca 2013 r., nie mogą zatem uwzględniać wymogów CPR.

W przypadku, gdy nie jest możliwe umieszczenie oznakowania CE bezpośrednio na wyrobie, zamieszcza się je na opakowaniu lub dokumentach towarzyszących. Rozwiązanie ostatnie może być wykorzystywane szczególnie przez producentów zestawów zawierających wiele elementów niemieszczących się w jednym opakowaniu.

Rozporządzenie (UE) 305/2011 – potrzeba uwzględniania postępu technicznego

Kiedy CPR wchodziło w życie w 2013 r., od samego początku zarówno przemysł, państwa członkowskie, jak i sama Komisja Europejska wskazywały na pilną potrzebę wprowadzenia w jego treści poprawek ułatwiających funkcjonowanie producentom, jednostkom notyfikowanym oraz organom nadzoru budowlanego. Do wprowadzenia w życie części z postulatów nie była natomiast potrzebna nowelizacja samego rozporządzenia (potrzeba takiej nowelizacji może teoretycznie wynikać z opracowywanego aktualnie raportu dotyczącego wdrożenia CPR, który ma być złożony przez Komisję Parlamentowi Europejskiemu i Radzie w 2016 r.) Rozporządzenie zawiera bowiem wbudowany mechanizm możliwych zmian dokonywanych za pomocą aktów delegowanych Komisji, mających dostosować jego treść do postępu technicznego [7]. Upoważnienia dotyczą takich obszarów jak:

- określanie zasadniczych charakterystyk lub wartości progowych dla wyrobów budowlanych,
- ustalenie warunków, zgodnie z którymi deklaracja właściwości użytkowych może być przetwarzana elektronicznie celem udostępnienia na stronie internetowej,
- zmiana okresu przechowywania dokumentacji technicznej i dekla-

racji właściwości użytkowych po wprowadzeniu wyrobu do obrotu,

- zmiana załącznika II oraz przyjmowanie dodatkowych zasad proceduralnych związanych z opracowywaniem dokumentów EAD,
 - dostosowanie do postępu technicznego postanowień w zakresie formatu deklaracji właściwości użytkowych (załącznik III), zakresu grup wyrobów objętych procedurami ETA (załącznik IV tabela 1) oraz systemów oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych (załącznik V),
 - określenie i dostosowanie klas właściwości użytkowych, umożliwiające odzwierciedlenie postępu technicznego,
 - ustalenie warunków uznawania, że wyroby budowlane uzyskują poziom lub klasę właściwości użytkowych bez badań lub bez potrzeby dalszych badań,
 - dostosowanie, ustanowienie i przegląd systemów oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych.
- Pierwsze opublikowane już akty delegowane dotyczyły zagadnień kluczowych z punktu widzenia przemysłu, tzn.:

- warunków udostępniania deklaracji właściwości użytkowych na stronie internetowej producenta (rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 157/2014),
 - zmiany załącznika V dotyczącego oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych (rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 568/2014),
 - zmiany załącznika III dotyczącego formatu deklaracji właściwości użytkowych (rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 574/2014).
- Ponadto 5 grudnia 2014 r. w Dzienniku Urzędowym UE opublikowano trzy rozporządzenia delegowane Komisji (UE): nr 1291/2014, nr 1292/2014 i nr 1293/2014 dotyczące warunków klasyfikacji bez badań wyrobów objętych normami EN 13986, EN 14915, EN 14342, EN 13658-1, EN 13658-2 oraz EN 14 353. Pozwalają one producentom wyrobów drewnopochodnych, wyrobów podłogowych i okładziny z drewna oraz listew podtynkowych na deklarowanie bez badań klas reakcji na ogień wskazanych w rozporządzeniach.

Podsumowanie

Transformacja europejskich zasad harmonizacji w obszarze wyrobów budowlanych z systemu sta-

nowiącego transpozycję dyrektywy 89/106/EWG na system stosowanego bezpośrednio rozporządzenia (UE) nr 305/2011 pomimo upływu 2 lat w dalszym ciągu wymaga zwiększonego zaangażowania producentów, importerów i dystrybutorów wyrobów budowlanych. Wynika ono z potrzeby interpretacji często niedoskonałych zapisów CPR w perspektywie ciągle niewielkiej liczby oficjalnych wyjaśnień i instrukcji zapewnianych przez Komisję Europejską i władze państw UE. Można mieć zatem nadzieję, że trwająca obecnie ocena funkcjonowania rozporządzenia przyniesie pozytywny efekt w postaci zmian poprawiających efektywność działania wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces wprowadzania wyrobu budowlanego do obrotu. ■

Literatura:

1. Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywę Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE.
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę 89/106/EWG. Dziennik Urzędowy UE, 2011 r.
3. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 157/2014 z dnia 30 października 2013 r. w sprawie warunków udostępniania deklaracji właściwości użytkowych wyrobów budowlanych na stronie internetowej. Dz.U. L 52 z 21.2.2014.
4. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 568/2014 z dnia 18 lutego 2014 r. zmieniające załącznik V do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 dotyczący oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych wyrobów budowlanych. Dz.U. L 157 z 27.5.2014.
5. Wall S.: CPR z perspektywy 1 lipca 2014 r. (część 1), „Materiały Budowlane” 8/2014.
6. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 574/2014 z dnia 21 lutego 2014 r. zmieniające załącznik III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 w odniesieniu do wzoru, który należy stosować przy sporządzaniu deklaracji właściwości użytkowych wyrobów budowlanych. Dz.U. L 159 z 28.5.2014.
7. Tworek J., Wall S.: Ocena funkcjonowania rozporządzenia (UE) nr 305/2011 z punktu widzenia europejskiej jednostki oceny technicznej oraz jednostki notyfikowanej. VII Konferencja dla Budownictwa, Ossa, 14-15 kwietnia 2015 r.

Abstract: *The new requirements. For two years now, manufacturers, importers and distributors of construction products covered by the European system must adapt to the new rules of launching and provision of construction products. All of these factors are directly related to the implementation of the provisions of Regulation (EU) No 305/1011 called for short CPR.*

Keywords: *construction products, the CPR, Regulation (EU) 305/2011, European harmonization.*